

Latvijas pasīvā demokrātija

Publicēta: 04.01.2008.

Vai Latvija ir demokrātiskā valsts? Uzdodot šādu jautājumu uz ielas, neapšaubāmi daudzi atbildētu noliedzoši. Bet ne vienmēr vairākumam ir taisnība. Cilvēki, atbildot uz minēto, īstenībā drīzāk atbild uz jautājumu, vai Latvija ir labklājības valsts. Cilvēki uzskata valsti par viņu kalpotāju un labklājības nodrošinātāju, paši politiskajā dzīvē lielākoties paliekot pasīvi, - tas ir tiešs mantojums no sabiedrības kārtības, kas pastāvēja padomju laikā. Protams, Latvijas dzīves līmenis atpaliek no citām Eiropas valstīm. Bet lielā mērā par to atbildīga tieši cilvēku pasivitāte.

Neapšaubāmi Latvija ir demokrātiska un tiesiska valsts. Satversme paredz pilsoņiem visas brīvības tiesības, kā tas ir citās demokrātijās. Tajā skaitā, piemēram, tiesības demonstrācijās paust savu viedokli, vienalga, lai tas būtu vairākuma vai mazākuma uzskats. Tā arī notika pērn 18. oktobrī pie Saeimas un 13. novembrī Doma laukumā. Demonstranti, protestējot pret valdību, pauda savu neapmierinātību par valstī notikušo. Tas gan vēl nenozīmē, ka viņu prasību "atlaist Saeimu" atbalsta vairākums pilsoņu. Tiesa, ja prezidents Valdis Zatlers ierosinātu Saeimas atlaišanu (tieši atlaist viņš pēc Satversmes nevar), referendumā droši vairāk nekā 50% balsotu "par". Bet ko tautai dotu ārkārtas vēlēšanas? Protams, var atriebties tiem tur - politiķiem. Bet ko vēlēt viņu vietā? Īsā laikā nevar izveidot jaunas partijas un, kas vēl svarīgāk - ievilkt tajās tautas pārstāvjus, kas iepriekš nav bijuši partiju biedri un līdz ar to nav "sasmērējuši" rokas. Arī tad, ja blakus Pabrikam un Štokenbergam vēl kādi protestētāji nodibinātu citus jaunus spēkus, jo pašreizējā partiju sistēmā dažās vietās ir ne tikai brīva niša, bet pat caurums. Proti, sociāldemokrātiskajā un liberālajā laukā.

Ir arī citas lietas, kas neļauj vēlētājiem izvēlēties ar skaidru prātu, nešauboties. Tikai retais zina, kas pēdējos gados noticis Latvijas politikas aizkulisēs un vai tās nav krimināli sodāmas lietas. Lietuvā nesen no Krievijas atgriezušais Viktors Uspaskihs kandidēja uz brīvu parlamenta vietu, būdams mājas arestā, protams, ar cerību, ka tiks ievēlēts un iegūs deputāta imunitāti. Arī Aivars Lembergs pašlaik atrodas mājas arestā. Šis Latvijā slavenais politiķis vēl nesen ļāva sevi izmantot kā "lokomotīvi" Zaļo un zemnieku savienībai. Daudzi joprojām uzskata, ka Lembergs arestēts tikai tādēļ, ka politiskā elite nobijusies no viņa un iespējamiem mēģinājumiem ieviest kārtību līdzīgi Ventspilij arī Latvijā. Tādēļ ļoti ticami, ka Lembergs atkal būtu lokomotīve un ārkārtas vēlēšanu gadījumā viņam izdotos panākt to, uz ko Uspaskihs tikai cerēja.

Protams, demokrātija Latvijā nav atkarīgā no tā, vai politiskiem līderiem ir kādi pierādīti vai nepierādīti krimināli sodāmi pārkāpumi. Apšaubāmie aspekti par daudziem Saeimā ievēlētajiem deputātiem bija zināmi agrāk. Te arī jautājums protestētājiem - kāpēc tad šādi deputāti tika ievēlēti? Var jau teikt, ka protestē tikai tie, kas 9. Saeimas vēlēšanās balsoja par šobrīd opozīcijā esošiem spēkiem vai vispār nepiedalījās vēlēšanās.

Neapšaubāmi demonstrācija kā demokrātiskās sabiedrības izpausmes forma ir apsveicama. Demokrātijas rādītājs tieši ir piedalīšanās politiskā procesā. Bet tieši tas Latvijā līdz šim noticis reti. Politiski lēmumi lielā pārsvarā pieņemti klusi un bez publiskās apspriešanas. Tā par smēķēšanas aizliegšanu bāros un restorānos, kā arī profesionālas armijas ieviešanu, ja atceramies tikai dažus nesenus piemērus, lai gan tie bija temati, kas lielu daļu tautas ietekmē ikdienā.

Aksels Rēcs, vācu politologs